

Turukku patyşalygy we Anadolydaky «türk» ady

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Turukku patyşalygy we Anadolydaky "türk" ady TURUKKU KRALLIĞI
VE ANADOLU'DA TÜRK ADI

Fransız bilginlerinin yürüttüğü kazı şimdiki Irak-Suriye sınırı yakınında, Fırat çayının batı yakasında, eski Mari şehrini arşivini ortaya çıkarmıştı.

Çivi yazısı ile yazılmış tabletlerin (kil levhaların) metinleri 1950 yılından başlayarak, Georgies Dossin tarafından Louvre Müzesi haberlerinde seriler halinde yayımlandı.

Yirmiden fazla metinde turukku şeklinde okunmuş boy adı vardı. Bu adın Türklerle ilgili olduğunu ilk kez söyleyen H.Z.Koşay iki tablette turukku sözü olan satırı belgelemiş ve 1982 yılında Bükreş'te bir bilimsel bültende yayınlamıştır.

1989 yılında S. Bayram, turukku sözü olan daha 11 tablet olduğunu kaydetmiştir.

Azerbaycan tarihçilerinden Z.Yampolski, Yusif Yusifov, S.Əlyarov (1996) da Asur metinlerinde geçen turukku veya turukki boyunu Türk saymış ve bu adın çeşitli zamanlarda ve çeşitli dilli yazılarda türük//török//turuk//türki şeklinde kullanıldığını kaydetmişler.

"Gut"lar, M.Ö. 2400 yılları civarında Sumer ülkesine gelip Akad krallığına son vermiş ve bir krallık kurup 150 yıl kadar hüküm sürmüşlerdir. Sümer (Kenger) çiviyazılı metinlerine göre bunların 12 tane kralları vardır.

Bunlardan 4 tanesi kendi zamanlarında yazılan Sumer belgelerinde, diğer 8 tanesi ise kral listelerinde mevcut. Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde 1937 yılında Sümeroloji profesörü olan Benno Landsberger ve aynı fakültede Türkolog olan von Gobain, kral adları üzerinde çalışarak Gut/Kut krallarından 10 tanesinin isminin Türkçe olduğunu kanıtlamıştır.

Bu kral adları şöyledir:

- 1) Yarlagan,
- 2) Tirigan,
- 3) Şarлак veya Çarлак,
- 4) Lasirap veya Laşirap,
- 5) Elulummeş,
- 6) İnımabakeş,
- 7) Nikillagap,
- 8) İnğişi veya İnkuşu,
- 9) İgeşuaş,
- 10) İbate veya İbati

Landsberger, 1937 yılında toplanan ikinci tarih kongresinde sunduğu bildiride bunları açıklamıştır.

Bunlardan Yarlagan yargılayan, haber veren, emir veren anlamında. Orhun Abideleri'ndeki "Yargan" adına benziyor. Tirigan, Türkçedeki "tiriga" kelimesini hatırlatıyor: diri, canlı, güçlü anlamında. Türkçede "-agan", "-egen" ekleri, isimlerden sıfat yapıyor.

Tirigan=kuvvetli, güçlü olan. Sumercede aynı anlamda "dirig" keimesi var. Elulummeş, ülkeyi büyük yapmış, anlamında. Şarлак, çarлак ise Türkçede kanatlı hayvan anlamına geliyor. Anadolu'da şelalelere "şarлак" deniyormuş.

Landsberger'in bu tespitlerinden sonra yapılan başka çalışmalarda da Türkçe ile ilişkili kelime ve ekler bulunmuştur.

Gut/Kut'lar, Babil Kralı Hammurabi zamanında da ortaya çıkmışlardır (M.Ö. 1750). Gutlar; Subarlar, Turukkular birleşerek Hammurabi ile savaşmışlardır.

Hammurabi ölünceye kadar onlarla savaşmak zorunda kalmıştır. Sadi Bayram'ın "Kaynaklara Göre Güneydoğu Anadolu'da Proto-Türk İzleri" adlı kitabında verilen bilgiye göre Turukkularla ilgili bilgiler bugünkü Suriye topraklarında bulunan Mari (yeni adı Tel-Hariri) adlı yerde bulunan belgelerden elde edilmiştir.

Bu noktada Prof. Dr.A.Haluk Çay'ın yorumlarına yer verelim:

"M.Ö. 2350-2150 yılları arasında Mezopotamya'da büyük bir devlet kurmuş olan Akad hükümdarlarından Naram Sin'e ait "Mücadelenin kralı" anlamında "Şartamhari metni" olarak bilinen yazılı kaynak Anadolu'daki Türk varlığı bakımından oldukça önemli bilgileri ihtiva etmektedir."

"Bu belgenin üç kopyası olup, ilki Mezopotamya'da Babil'de, ikinci Mısır'da Tel el-Amama'da, üçüncüsü ise Anadolu'da Hattuşaş'ta (Boğazköy) ortaya çıkarılmıştır. Hattuşaş arşivinde "Kbo-III, 13" sıra numarası ile tesbit edilmiş olan bu yazılı belge Hitit (M.Ö. 1750-1200) çivi yazısıyla, Akadça orijinalinden kopya edilerek taşa kazınmıştır."

"H.G.Gütebock tarafından deşifre edilen bu belge, Anadolu hakkında ilk tarihi bilgileri vermesi bakımından çok kıymetlidir. Bu tarihi belgede, Akad Kralı Naram-Sin'e karşı 17 Anadolu kralının güçlerini birleştirerek harekete geçtikleri ancak yenik düştükleri anlatılmaktadır.

Akad Kralı Naram-Sin tarafından yazdırılan bu tablette, Akad Kralı kendisine karşı ayaklanan 17 şehir devletinin (Sümerlerden kalan) adlarını verirken Hatti Kralı ile birlikte, bu ittifakta Türki Kralı İlşu-Nail ismini de belirtmektedir.

M.Ö. 2250'li yıllarda; hem de Türk adıyla Anadolu'da bir devlet olduğunun kanıtı olan bu yazıtın 15. satırında geçen bu ifade; Türklerin milattan önce bile Anadolu'da bulunduğu tezini doğruluyor.

Bu belgenin 2 önemli noktası vardır.

- 1- İlk Türk adıyla kurulan devlet, Göktürk Devleti değildir.
- 2- Türkler Anadolu'da en az 4500 yıldır vardılar. Sümerce-Türkçe arasındaki yüzlerce ortak kelimeyi delil kabul etmeyenler için bile;

M.Ö. 2250'lerde, Anadolu'da bir Türk devletinin varlığı belgelidir. İşin bir diğer ilginç yanı, bu Naram-Sin'in Hz. İbrahim döneminde yaşayan Kral Nemrut olduğuna dair söylentilerdir.

Önce Sümerlerin, daha sonra da Asurlular ve Babillerin

egemenliğinde kalan Mari şehri, bugünkü Suriye sınırları içerisindeki Tell Hariri kentidir.

Bugün Louvre Müzesi'nde sergilenen Akadca yazılmış bu tabletlerin metinleri Fransızca tercümeleriyle birlikte Georges Dossin tarafından 1950 yılından itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

Dört cilt halinde yayınlanan bu Mari tabletlerinin 13 tanesinde toplam 22 defa "Turuku", "Turukku", "Turukki, ve "Turuk" biçiminde bir kavim adı geçmektedir.

Bu tabletlere şöyle birkaç örnek vermek mümkündür:

16 numaralı tablet : *"...Uyuyanları uyandıran ve uyandırdıklarına hiç tayın vermeyen Turukkular gibi yapacağız".*

21 numaralı tablet : *"...Bu akından beri Turukkular'ın sayısı fazla görünmüyor. Fakat artabilir. Onlar gelmeye devam edecekler."*

22 numaralı tablet : *"...Bana yazdığın Turukkular'la ilgili haberler değişti."*

23 numaralı tablet : *"... Bana Turukkular hakkında yazmıştın. Turukkular'ın çıkış hareketinde bulundukları gün çok meşgul olduğumdan sana haber veremedim."*

87 numaralı tablet : *"...Kral bana herşeyden önce, Turukkular'ın hücum ettiklerini, Nithim'i kuşattıklarını yazdı."*

Sizce Turukkular, Türklerden başka kim, hangi topluluk olabilir?

Prof.Dr. Ekrem MEMİŞ.

«Eskiçağda Türkler» kitabından. Taryhy makalalar